

Ημερομηνία: Κυριακή, 10 Απριλίου 2011 (8:39:27)
Θεματική Κατηγορία: Πανεπιστήμιο

«300 Λέξεις για την Παιδεία» από μέλη Ακαδημαϊκής Κοινότητας του Τμ. Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων

Σε ένα συνεχή διάλογο και μια διαλεκτική διάδραση εντός και εκτός του ίδιου του Πανεπιστημίου, 8 μέλη - διδάσκοντες του τμήματος

Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων & Συστημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου συνεισφέρουν με κείμενά τους σε μια πρωτοβουλία «300 Λέξεις για την Παιδεία»

εξωτερικεύοντας προσωπικές τους απόψεις πάνω σε διαρκείς κουβέντες για τα φλέγοντα ζητήματα της επικαιρότητας και της Παιδείας. Τις μοιράζονται μαζί μας ως μια προσπάθεια εξωστρεφούς δράσης. Δεν μένει παρά να λάβουμε υπόψιν μας μερικές «φωνές» ακόμη, που ίσως υπό άλλες συνθήκες να μην ακούγονταν... Κι ο καθένας μπορεί να κρατήσει εννοείται ελεύθερα ό,τι επιθυμεί, μα και να κάνει και τη δική του έρευνα ή τοποθέτηση!

**Βασίλης Μουλιανίτης
(Διδάσκων 407/80)**

Από τους εθελοντές του 2004 στους εθελοντές του 2011 και μετά.

Ο θεσμός του συμβασιούχου ορισμένου χρόνου (μερικής ή πλήρους απασχόλησης) δεν λείπει ούτε από την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπου πάγιες και διαρκείς ανάγκες καλύπτονται σε ορισμένα τμήματα κατά 75% από εργαζόμενους τέτοιου τύπου. Στα πλαίσια της «οικονομικής εξυγίανσης», οι πόροι μειώνονται χωρίς όμως οι πάγιες και διαρκείς ανάγκες που αφορούν την εκπαίδευση να έχουν αλλάξει. Ενώ στο προεκλογικό (και μετεκλογικό) πρόγραμμα του κόμματος που κυβερνά τον τόπο αυτό, αναγράφεται επί λέξει ότι στόχος είναι η αύξηση των δαπανών και η δημόσια και δωρεάν παιδεία, με πρόσημα το ΔΝΤ γίνεται ακριβώς το αντίθετο. Το ΕΣΥΠ, υπό την αιγίδα της κυβέρνησης, εξετάζει όλες τις εναλλακτικές και προσπαθεί να βρει «μαύρο» εργατικό δυναμικό για το κενό που θα δημιουργήσει η πολιτική αυτή. Είναι προφανές ότι η κυβέρνηση το 2011 ψάχνει για εθελοντές στην παιδεία για να μην κλείσουν ιδρύματα. Οπότε το ερώτημα που τίθεται είναι: Βλάπτει το κοινωνικό σύνολο το να είσαι εθελοντής για την παιδεία;

Βεβαίως και δεν βλάπτει όταν υπάρχει η αλληλεγγύη που χρειάζεται για να εξασφαλιστεί η επιβίωση, και όταν το έργο σου αναγνωρίζεται ώστε να υπάρχει κίνητρο. Όταν προετοιμάζεις τον μαθητή σου για μια κοινωνία αλληλεγγύης όπου η λέξη διαφθορά είναι ανύπαρκτη και ο καθένας εργάζεται για το κοινωνικό σύνολο.

Επειδή η σημερινή ελληνική κοινωνία δεν είναι ακόμη ώριμη για μια τέτοια αλλαγή είναι προφανές ότι ο εθελοντισμός βλάπτει την παιδεία, όσο την βλάπτουν και οι μειώσεις των κονδυλίων. Αν συνεχίσουμε με αυτό τον ρυθμό θα δημιουργηθεί μια γενιά πολιτών η οποία θα χαλιναγωγείται σύμφωνα με τις ορέξεις του κεφαλαίου και των κατευθυνόμενων πολιτικών. Μια γενιά γεμάτη πτυχία που θα παραδώσει άνευ όρων όσα κερδήθηκαν με αίμα από απλούς εργάτες με χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο.

Είναι καθήκον μας να εμποδίσουμε την πολιτική αυτή η οποία θα οδηγήσει μέσω της παιδείας σε πολίτες μαριονέτες οι οποίοι δεν θα διεκδικούν. Γι'αυτό ως συμβασιούχος διδάσκοντας του Πανεπιστημίου Αιγαίου απαιτώ να σταματήσει οποιαδήποτε περικοπή προς την παιδεία και να χορηγηθούν άμεσα όλες οι πιστώσεις που χρειάζονται τα ιδρύματα για να λειτουργήσουν.

Αθηνά Μάγαιρα (Διδάσκουσα 407/80)

Η αλήθεια είναι ότι δεν θέλω να μείνω αμέτοχη σ' αυτή την πρωτοβουλία του τμήματος όπως είναι αλήθεια ότι δεν είμαι καθόλου ειδική στη γραφή ενός κειμένου που θα κάνει αναφορά σε νόμους ή θα προτείνει λύσεις για την ανάπτυξη και τη πρόοδο. Αυτό το τελευταίο με βρίσκει κάπως ρομαντική και ίσως εκτός τόπου και χρόνου, απλά δεν νομίζω ότι μπορούμε να κάνουμε κάτι άλλο άμεσα εκτός από μια μικρή αφύπνιση της κοινωνίας και των νέων, μέσω κειμένων σαν αυτό που προσπαθείτε τώρα να συντάξετε, με την ελπίδα ότι κάποιοι θα ακούσουν, με την ελπίδα ότι μετά από πολλά χρόνια οι επόμενες γενιές θα κάνουν πράξη το όραμα που έχουμε εμείς για το Πανεπιστήμιο.

Αυτό που θα κάνω τότε είναι να στείλω:

Λίγα λόγια (πολύ δυνατά και απλά) του Μάνου Χατζιδάκι σχετικά με τη παιδεία (απόσπασμα από τα εβδομαδιαία σχόλια του, όταν ήταν διευθυντής του Τρίτου - «Τα σχόλια του Τρίτου, εκδόσεις Εξάντας, 1980») που με συντροφεύουν και εκφράζουν τις βαθιές σκέψεις μου (τα ακούω κάθε φορά που παίζω το CD «Transformations Μάνος Χατζιδάκις - Κ. Βήτα»)

Και πρώτα απ' όλα τι εννοούμε λέγοντας Παιδεία, την πληροφορία, την τεχνική, το δίπλωμα εξειδίκευσης που εξασφαλίζει γάμο, αυτοκίνητο και ακίνητο, με πληρωμή την πλήρη υποταγή του εξασφαλισθέντος για την πνευματική και ψυχική διάπλαση ενός ελεύθερου ανθρώπου με τεχνική αναθεώρησης και ονειρικής δομής με αγωνία απελευθέρωσης και με διαθέσεις μιας ιπταμένης φυγής προς τ' άστρα;

Και κάποια αποσπάσματα από μια ανοιχτή επιστολή ενός καθηγητή του Πανεπιστημίου *Brandeis* προς τον πρόεδρο του αμερικανικού πανεπιστημίου *State University of New York at Albany* σχετικά με την κατάργηση τμημάτων του πανεπιστημίου στις ανθρωπιστικές και κλασικές σπουδές, στις αρχές του ακαδημαϊκού έτους 2010/11, προς όφελος της ανάπτυξης των θετικών επιστημών, προς όφελος της ανάπτυξης ενός πανεπιστημίου-επιχείρησης.

«Οι νέοι άνθρωποι, σε μεγάλο βαθμό, δεν έχουν ακόμα αποκτήσει τη σοφία εκείνη, η οποία θα τους παρείχε τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα χωρίς να κάνουν λανθασμένες επιλογές. Στην πραγματικότητα χωρίς σοφία είναι δύσκολο για όλους τους ανθρώπους να επιλέξουν ελεύθερα.»

«...μου φαίνεται πως αποτελεί εσφαλμένη αντίληψη η ιδέα πως ένα πανεπιστήμιο θα πρέπει να λειτουργεί σαν επιχείρηση. Δε λέω πως δε θα πρέπει να έχει συνετή διαχείριση, αλλά η ιδέα πως κάθε πανεπιστήμιο θα πρέπει να αυτοσυντηρείται είναι μια ιδέα που έρχεται σε σύγκρουση με τον ίδιο τον ρόλο του πανεπιστημίου. Φαίνεται πως εκτιμάτε προγράμματα σχετικά με την επιχειρηματικότητα - και πρακτικά μαθήματα τα οποία μπορεί να παράγουν καινοτόμο έργο για το οποίο θα έχετε την πνευματική ιδιοκτησία - περισσότερο από «παλιομοδίτικα» προγράμματα σπουδών. Αλλά τα πανεπιστήμια δεν είναι μόνο για να ανακαλύπτουν και να κεφαλαιοποιούν τη νέα γνώση. Οφείλουν επίσης να διατηρούν τη γνώση από το να χαθεί στο πέρασμα του χρόνου και αυτό είναι κάτι το οποίο απαιτεί χρηματική επένδυση.»

*«Ο καλύτερος τρόπος για να είναι ο κόσμος προετοιμασμένος για το ξαφνικό σοκ που μια αλλαγή μπορεί να προκαλέσει είναι να έχει μια παιδεία όσο το δυνατόν ευρύτερη, γιατί αυτό που σήμερα βρίσκεται σε τέλμα μπορεί να αποτελέσει το καυτό αντικείμενο του αύριο. Και η διεπιστημονική έρευνα, η οποία είναι στη μόδα αυτόν τον καιρό, είναι δυνατή μόνο όταν ο κόσμος δεν έχει πολύ εξειδικευμένη εκπαίδευση. Αν τίποτα από αυτά δε σας πείθει τότε είμαι πρόθυμος να σας επιτρέψω να μετατρέψετε το ίδρυμα σας σε ένα μέρος το οποίο ειδικεύεται στην παροχή εξειδικευμένης γνώσης, αλλά μόνο αν πάψετε να το αποκαλείτε πανεπιστήμιο και να χαρακτηρίζετε τον εαυτό σας Πρόεδρό του. Βλέπετε, η αγγλική λέξη *university* (πανεπιστήμιο) προέρχεται από τη λατινική «*universitas*» η οποία αναφέρεται στο «σύνολο». Δεν μπορείτε να είστε ένα πανεπιστήμιο χωρίς να έχετε ένα ακμαίο πρόγραμμα ανθρωπιστικών σπουδών. Θα πρέπει να χαρακτηρίσετε το ίδρυμά σας ως μια εμπορική σχολή ή, ίσως, μια επαγγελματική σχολή, αλλά όχι ως πανεπιστήμιο. Όχι πλέον.»*

πηγή: <http://tvxs.gr/node/81005>, <http://genomebiology.com/2010/11/10/138>

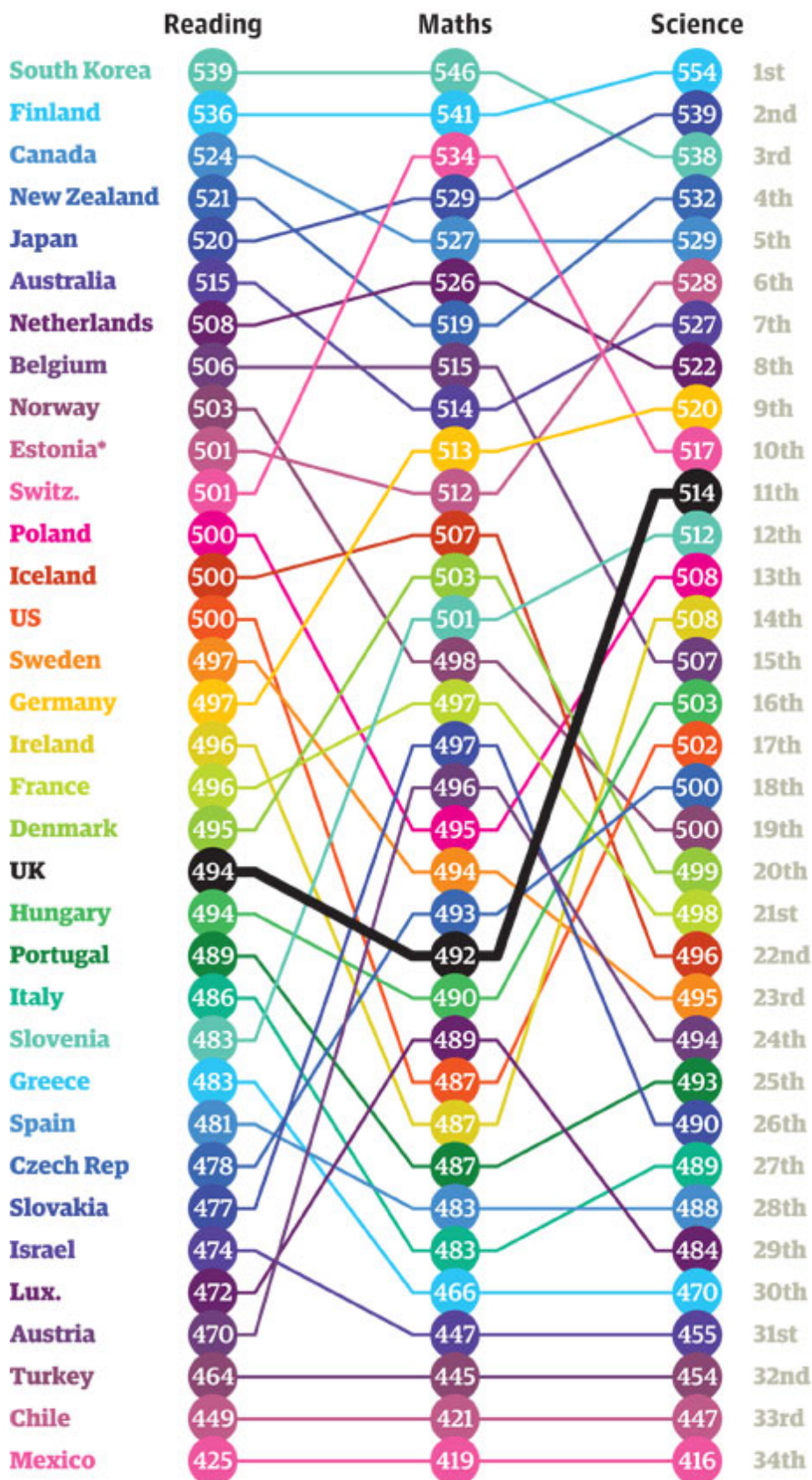
Αγγελική Μπρισνόβαλη (Καλλιτέχνης / Ερευνήτρια, ΤΜΣΠΣ - ΕΕΔΙΠ Ι - «Σχέδιο-Χρώμα»)

WORLD EDUCATION RANKING-PISA RESEARCH 2010 (οι Άγγλοι το δημοσιεύουν κιόλας, ας το κοιτάξουμε και εμείς!)

5οι από το τέλος στα μαθηματικά και τα θεωρητικά (science=φυσική, χημεία), στο 26.5% του κατώτερου ορίου στην ανάγνωση(?).

Are students well prepared for future challenges? Can they analyze reason and communicate effectively? Do they have the capacity to continue learning throughout life? The OECD Programme for International Student Assessment (PISA) answers these questions and more, through its surveys of 15-year-olds in the principal industrialized countries. Every three years, it assesses how far students near the end of compulsory education have acquired some of the knowledge and skills essential for full participation in society.

How the UK scored against other OECD countries

SOURCE: OECD PISA 2009 DATABASE. RANKING IS JUST WITHIN OECD COUNTRIES. *MEMBERSHIP PENDING

πηγή: http://www.pisa.oecd.org/pages/0,2987,en_32252351_32235731_11_11_1,00.html

γράφμα: <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2010/dec/07/world-education-rankings-maths-science-reading#data>

Στη ταινία του Woody Allen, «Deconstructing Harry», 1997- ο Harry Block λέει «Tradition is the illusion of permanence» [(η) «παράδοση» είναι η ψευδαίσθηση της «μονιμότητας»...] (δικά μου τα εισαγωγικά)...

| <http://rattazzimedia.com/Essay%20PDFs/Illusion%20of%20Permanence.pdf>

Τα πράγματα φαίνεται να έχουν ως εξής: το χρέος της χώρας είναι τώρα 141% του Α.Ε.Π. συντηρητικά υπολογίζεται να ανέβει στο 149% στα επόμενα 2 χρόνια, άλλοι το υπολογίζουν να ανεβαίνει στο 160% και ένα παιδί θα μπορούσε να αντιληφτεί, ότι δεν βγαίνει κανείς ζωντανός από αυτό το στρίμωγμα, ειδικά όταν σταματά η ανάπτυξη.

Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο καθένας μας είναι «χρεωμένος/η» 30.000Ευρώ, περίπου 123.000 Ευρώ η κάθε οικογένεια. Με όλες τις περικοπές που τόσο πονούν, πληρώνουμε τους τόκους του χρέους. Είναι μια αργή και επίπονη διαδικασία με εντελώς αβέβαιες συνέπειες και αποτελέσματα, η οποία έχει τα αίτια της και μοιραζόμαστε τη συλλογική ευθύνη για τη δημιουργία της. Είναι γνωστό πια ότι την οικονομική κρίση στην χώρα μας, δεν τη δημιούργησε η διεθνής οικονομική κρίση, απλά την ανέδειξε.

Ποτέ δεν ήμασταν μόνοι μας ή αόρατοι στο σύστημα (απλά αμελητέοι), όμως τώρα τα μάτια είναι πάνω μας,

| <http://www.economywatch.com/economic-statistics/country/Greece/>

εμείς καιρό κρυβόμαστε πίσω από την βελόνα αλλά είμαστε σε πλήρη θέα από όσους έχουν λόγο πια να κοιτούν προς το μέρος μας, και δεν είναι λίγοι αυτοί που ρίχνουν φως στις δραστηριότητές μας, τόσα χρήματα μας έδωσαν και αναγκάστηκαν να μας ξαναδώσουν, που πήγαν; τι έχουμε να δείξουμε γι αυτό;

| <http://dsbb.imf.org/pages/sdds/ctyctgbaselist.aspx?ctycode=GRC&catcode=POP00>

[μοιράζονται την ευθύνη βέβαια, διότι όλοι ήξεραν ότι θα συμπεριφερθούμε σα παιδιά, με το χέρι στο κουτί με τα μπισκότα, όπως λένε και οι Αγγλοσάξονες των οποίων το μοντέλο προσπαθούμε εδώ και εκεί να εφαρμόσουμε ή σε περιπτώσεις να προφασιστούμε(!)].

Κανείς δεν πιστεύει ότι θα πληρώσουμε ποτέ αυτό το χρέος, αλλά αυτό δεν είναι κέρδος μας, (ούτε εξυπνάδα μας) είναι η «δύσμοιρη» καταγωγή και γενετική μας προδιάθεση, σα λαός, και τώρα την κουτοπονηριά μας την πληρώνουμε, όσοι την πληρώνουμε, κυρίως τα παιδιά μας.

Σήμερα εμείς οι ίδιοι θα πρέπει να θέλουμε να μας παρατηρούν, ώστε να έχουμε την ελπίδα (τουλάχιστον), να αλλάξουμε τους τρόπους που μας έχουν οδηγήσει σε αδιέξοδα σε όλους τους τομείς και λειτουργίες μας.

Οι φυσικές αποστάσεις, η γλώσσα ακόμα και ένα boat/plane ride 3 ωρών δεν μας διασφαλίζουν «ανοσία ή ασυλία» (immunity), έχουμε «προσβληθεί» καιρό τώρα και νοσούμε, όσοι δεν το αντιλαμβανόμαστε θα υπολογιστούμε ως φορείς της νόσου και μέρος του προβλήματος, και μέσα από κάποια έξοχη «βιοδιεργασία», είτε θα καταρρίψουμε το οικοδόμημα συθέμελα, είτε θα αυτό-ιαθούμε μέσω κάθαρσης.

Σε κάθε περίπτωση η μόνη αναπόφευκτη λειτουργία εκούσια ή ακούσια, άμεση ή βραδύπνοη, θα είναι η «κάθαρση». Η δημιουργική οπτικοποίηση του προβλήματος έχει βρεθεί ότι βοηθά τον ασθενή στην αντίληψη της «αθέατης» αρρώστιας, ίσως να βοηθούσε και στη περίπτωση μας, για όσους τουλάχιστον ακόμα πιστεύουν ότι η νόσος μας είναι κρυφή!

Αν βέβαια αυτό πηγαίνει αντίθετα στη μεθοδολογία σκέψης μας, εξίσου χρήσιμη είναι και η προσέγγιση της επιστημονικής σκέψης/θεώρησης του προβλήματος. Στη τοπική μας κοινότητα (ΤΜΣΠΣ), είμαστε τυχεροί μπορούμε να κάνουμε και τα δύο ταυτόχρονα «Φαντασία & Επιστήμη», (επιστημονικά τεκμηριωμένη διαδικασία). Όπως όμως δεν κατέρρευσε η ανθρωπότητα όταν εγκαταλείψαν οι «βάρβαροι» την «ειδωλολατρία» (με συνέπεια τη δημιουργία της σύγχρονης Ευρώπης 300-600μΧ), έτσι δεν θα βγούμε χαμένοι αν δοκιμάσουμε να αμφισβητήσουμε την ορθότητα του συστήματος των προσωπικών ή και συλλογικών μας δοξασιών ώστε να επιτρέψουμε την δημιουργία νέων μοντέλων σκέψης και δράσης... είναι αναπόφευκτο, είναι γύρω μας, μας πιέζει!

Τώρα το σύστημα μας σπρώχνει σιγά-σιγά, οι προβλέψεις (τα νούμερα) όμως- σε ελάχιστο χρόνο-εάν οικειοθελώς δεν αλλάξουμε πορεία- θα μας σπρώξουν στο κενό με μια απότομη κίνηση.

| <http://economix.blogs.nytimes.com/2010/05/06/its-not-about-greece-anymore/>

Δεν υπάρχει κέρδος για κανένα από τους Έλληνες - στη προσκόλληση των παλαιών τρόπων και συνθηκών, θα μας απομείνει μόνο η διαιωνιζόμενη - ψευδαισθηση του ατομικού κέρδους, υποβασταζόμενη από την απομόνωση και την καλλιέργεια της μετριότητας και της μετριοπάθειας στη χώρα και αυτό είναι το αδιέξοδό μας, νοητό αλλά και συγκεκριμένο πια.

Νομίζουμε ότι είμαστε αόρατοι; Ποιός θα μας προστατέψει τώρα; Ο παραπάνω έγχρωμος πίνακας ναι μεν έχει νούμερα αλλά αυτή τη στιγμή είναι τα μόνα στοιχεία τα οποία μπορεί να εμπιστευθεί κανείς, (πέτυχαν και το χρώμα της χώρας-γαλάζιο!).

Η έλλειψη ικανής βασικής μόρφωσης και ανικανότητας του σύγχρονου Έλληνα να αντιμετωπίσει τη σύγχρονη πραγματικότητα, όπως απεικονίζεται σε αυτό το πίνακα, έχει σοβαρό αντίκτυπο σε όλους μας, ειδικά όταν αυτή την έλλειψη την πληρώνουμε τόσο ακριβά! Τα οικονομικά στοιχεία είναι ακόμα πιο κραυγαλέα εις βάρος μας:

- 22% ανεργία στους νέους 15-24 ετών
- Κάθε απόφοιτος Πανεπιστημίου περιμένει μέχρι και 3 χρόνια για δουλειά +X χρόνια στρατό - (κάποιοι δικοί μας αν δεν φύγουν έξω - ούτε σε 10 χρόνια δε βρίσκουν δουλειά, και τώρα με την έλλειψη εμπιστοσύνης των επενδυτών στη χώρα, δεν θα δημιουργηθούν καν νέες δουλειές για να τους απορροφήσουν - μέσος όρος ανεργίας στην ΕΕ 15.3%
- Μόνο 55% γυναικών δουλεύουν στην Ελλάδα - 63% στην ΕΕ

- Μέσος όρος εργασίας Δημόσιου Υπαλλήλου στην Ελλάδα 2,122 hrs/per yr - 1,770 hrs/per yr στην ΕΕ, απόδοση Έλληνα Εργαζομένου(!) **70%**, = τεράστιος κρατικός μηχανισμός επίβλεψης όλων αυτών (Πανεπιστήμια!) = έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ μας, πώς να μας εμπιστευτούν οι άλλοι;
- μέσος όρος φορολογικών εισφορών στην ΕΕ 13,4% στην Ελλάδα **7.9%**

...και η λίστα δεν έχει τελειωμό, όλοι τα ξέρουν, μας διδάσκουν στα πανεπιστήμια στο εξωτερικό για αυτές μας τις επιδόσεις!

Αν και εμείς μέσα από αυτά τα δεδομένα, κοιτάξουμε καλά το πρόβλημα και την συμπεριφορά μας, (έξω από την εικόνα του πολίτη/θύματος που βολεύει να καλλιεργείται αυτή τη στιγμή), θα πρέπει να είμαστε σε θέση να αντιληφθούμε ότι θα υπάρξει «σφαγή» και η Ελλάδα θα έχει ελάχιστους «επιζώντες», εκτός αν επίσης αναγνωρίσουμε την απίστευτη ευκαιρία αυτής της μάχης, και τη δυνατότητα αλλαγής μέσα σε αυτή.

Οι εκπαιδευτικοί είμαστε οι πρώτοι που μπορούμε να είμαστε μέρος της λύσης αλλά χωρίς αυτοκριτική και ανανέωση, αποτελούμε μόνο ένα από τα μεγαλύτερα μέρη του προβλήματος. Το πρόβλημα ως εξέχον-σύνθετο, θα πρέπει να αποτελεί θέμα διπλωματικών στο Τμήμα μας, αν και η λύση δεν έρχεται από μία κατεύθυνση μόνο, και σίγουρα δεν είναι θεωρητική και ανώδυνη. Αλλά με βάση τα παρακάτω οφείλουμε να προσπαθήσουμε να σκεφτούμε περισσότερο-παρα να αντιδρούμε περισσότερο σαν αμοιβάδες.

|| <http://el.wikipedia.org/wiki/Αμοιβάδα>

Συγκριτικά με το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα, η Ελλάδα έχει τα μισά Πανεπιστήμια στα πρώτα 500 σε ένα μέσο Ευρωπαϊκό όρο. Το ποσοστό αποφοίτησης είναι το μισό του μέσου Ευρωπαϊκού όρου. Οι δαπάνες στη παιδεία ξεπερνούν το μέσο Ευρωπαϊκό όρο. (τα στοιχεία αυτά ανήκουν σε έγκριτο οικονομολόγο και εκκρεμεί επερώτηση μου για τις πηγές του (ειδικά για το τελευταίο, μια που μάλλον συλλογικά έχουμε διαφορετική αντίληψη για το θέμα «χρηματοδότηση»), δόθηκαν σε συμπόσιο οικονομολόγων / καθηγητών στη ΝΥ, το οποίο λόγο επικαιρότητας φρόντισα να παρακολουθήσω)

Σας ευχαριστώ για την ευκαιρία να μοιραστώ μαζί σας, ένα «ορεκτικό για σκέψη», όσο για - «το φαγητό για σκέψη» - θα πρέπει πρώτα «όλοι» να συμφωνήσουμε ότι θέλουμε να φάμε μαζί για να αρχίσουμε να σκεπτόμαστε τι θα «μαγειρέψουμε», (όχι το προσφιλές μας εθνικό σπόρ πάλι !!!!-Excuse the pun, well who can resist!).

Αυτό σημαίνει τα παρακάτω τρία έγχρωμα σημεία και όχι προπαρασκευασμένες συνταγές TV dinner Style που κάθονται στο πεπτικό σύστημα για 10ετίες(!).

Η μόνη τελική σκέψη που έχω να προσφέρω είναι αυτή της «συλλογικότητας», της «αποφυγής του αποκλεισμού» και της «συνεργασίας», έχοντας πλήρη συναίσθηση ότι αυτό μπορεί να έρχεται σε κάθετη αντίθεση με τα «ειδικά συμφέροντα» που δια/τρέχουν το λειτουργικό σύστημα της χώρας, και σε μερικές περιπτώσεις την ίδια την τεχνολογία η οποία τώρα τελευταία φαίνεται να λειτουργεί **και** επιλεκτικά εις βάρος όλων. Με ευχές για αυτοκάθαρση ένα τελευταίο πινακάκι για επιδόρπιο... (ναι ας ξεκινήσουμε από το τέλος)...

Corruption	Greece	Ireland	Portugal	Spain	Italy	Bulgaria	Romania	Turkey
perceptions index	3.5	8	6	6.1	3.9	3.6	3.7	4.4

Παναγιώτης Κουτσαμπάσης (Λέκτορας - Μέλος ΔΕΠ)

Γιατί σε κάθε προσπάθεια αλλαγών των Ελληνικών πανεπιστημίων να υπάρχουν έντονες αντιδράσεις, απεργίες, καταλήψεις, επεισόδια, κ.α.; Όλες οι προσπάθειες αλλαγών είναι σε λάθος κατεύθυνση; Ακόμα και όταν κάποιες προτάσεις είναι αυτονόητες, όπως για παράδειγμα η αξιολόγηση, πάλι αντιδρούμε: «*πρέπει να γίνει αξιολόγηση, αλλά έτσι όπως πάει να γίνει...*» Στην ερώτηση όμως του «*εάν πρέπει να γίνουν αλλαγές στα Ελληνικά Πανεπιστήμια*» όλοι απαντούμε καταφατικά!

Σε μια διαδικασία αξιολόγησης δεν είναι ορθολογικό να εστιάζουμε μόνο στα δυνητικά προβλήματα, αν θέλουμε να είμαστε εποικοδομητικοί. Θα πρέπει να εντοπίσουμε αυτά με τα οποία συμφωνούμε, να διευκρινίσουμε αυτά που δεν καταλαβαίνουμε, να επιχειρηματολογήσουμε εκεί που διαφωνούμε. Τόσο απλά, χωρίς φωνές, κραυγές και συνθήματα. Μπορούμε; Δυστυχώς όχι. Είμαστε προκατειλημμένοι. Δεν έχουμε καμία εμπιστοσύνη στους πολιτικούς μας - και δεν έχουμε και άδικο. Είμαστε όμως και δογματικοί - και αυτό δεν δικαιολογείται, ιδιαίτερα από εμάς.

Κάποιοι φτάνουν μάλιστα στο σημείο να ισχυρίζονται ότι «*δεν έχουμε δημοκρατία*» και επομένως η αντίδραση και η ανυπακοή στο νόμο είναι δικαιολογημένη και όσοι δεν φωνάζουν είναι βολεμένοι και συμβιβασμένοι. Εγώ διαφωνώ με αυτήν την άποψη, αν και δεν είμαι καθόλου ικανοποιημένος από τη λειτουργία της δημοκρατίας μας. Έχω υπόψη μου όμως άλλες εποχές, και επιπλέον δεν βλέπω ότι αλλού στο κόσμο έχει επινοηθεί κάποιο ριζικά καλύτερο σύστημα διακυβέρνησης. Αν και έχω ισχυρή άποψη για

διάφορα θέματα, μπορώ απλά να την εκφράζω όποτε μου δίνεται η ευκαιρία και δεν έχω τη φιλοδοξία να την εμφυτεύσω στο κεφάλι κανενός. Αν και η άποψη μου συχνά είναι μειοψηφική και έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, δεν μπορώ παρά να σεβαστώ τη συνισταμένη της πλειοψηφίας - και ας μην συμφωνώ με αυτή.

Κατά τη γνώμη μου είναι ευθύνη της εκάστοτε κυβέρνησης να προτείνει αλλαγές και να τις εφαρμόζει. Και αν θέλουμε να ζούμε σε μια ευνομούμενη πολιτεία είναι δική μας ευθύνη να εφαρμόζουμε τους νόμους (το πνεύμα τους) ακόμα κι αν διαφωνούμε με αυτούς. (Αν όλοι μας εφαρμόζαμε τους νόμους σε αυτή τη χώρα, δεν θα είχαμε φτάσει στη βαθειά κοινωνική κρίση που βρισκόμαστε σήμερα).

Έχουμε ευθύνη βέβαια να λέμε τη γνώμη μας και η διαμαρτυρία είναι ένας τρόπος γι αυτό.

Κάποιοι ιδέες για την επόμενη φορά που θα έρθει ο κ. πρωθυπουργός στη Σύρο:

- Να εμφανιστούμε ημίγυμνοι φωνάζοντας ότι δεν μας έχει μείνει ρούχο να βάλουμε λόγω των νέων μέτρων.
- Ας φέρουμε ο καθένας την άδεια κατσαρόλα του - όπως οι πολίτες της Αργεντινής, να δείξουμε ότι πεινάμε και δεν πάει άλλο.
- Να μαζέψουμε τα βιβλία και τα θρανία και να κάνουμε μάθημα στη πλατεία, διαμαρτυρόμενοι για την έλλειψη κατάλληλων αιθουσών διδασκαλίας.
- Να κάνουμε μια διαμαρτυρία με πυτζάμες για να δείξουμε ότι κάποιοι συνεχίζουν να κοιμούνται αντί να εργάζονται.
- Να κρατάμε όλοι από ένα βιβλίο φωνάζοντας για μια καλύτερη παιδεία (και επιτέλους, ας αφήσουμε στην άκρη τα κλισέ συνθήματα για τους αστυνομικούς - ας μοιράσουμε και σε αυτούς ένα βιβλίο)

Αλλά έπειτα ας επιστρέψουμε στο πανεπιστήμιο και ας εργαστούμε σκληρότερα υπό τις όντως αντίξοες συνθήκες. Και ας κάνουμε την αυτοκριτική μας για την κρίση στην παιδεία - όλοι μας έχουμε κάποιο μερίδιο ευθύνης, ίσως μεγαλύτερο από τους πολιτικούς... Και όλοι μπορούμε να προσφέρουμε περισσότερα.

Σπύρος Βοσινάκης (Λέκτορας - Μέλος ΔΕΠ)

Στην Ελλάδα δεν μας αρέσουν πολύ οι διαβαθμίσεις, προτιμούμε να διακρίνουμε τα πράγματα σε άσπρα και μαύρα. Έτσι και με τα ελληνικά πανεπιστήμια. Από τη μία ακούγεται η άποψη ότι εμείς τα κάνουμε όλα καλά και ούτε αξιολογήσεις έχουμε ανάγκη ούτε τα πρότυπα του εξωτερικού χρειάζεται να ακολουθήσουμε - το μόνο μας πρόβλημα είναι η υποχρηματοδότηση. Από την άλλη λέγεται ότι τα πανεπιστήμια είναι κέντρα διαφθοράς, οικογενειοκρατίας και παράγεται χαμηλής ποιότητας διδακτικό και ερευνητικό έργο.

Αν και είναι αδύνατον να γνωρίζει κάποιος πώς λειτουργούν τα πανεπιστήμια στο σύνολό τους, η εικόνα που έχω αποκτήσει από την εμπειρία μου και την επικοινωνία με συναδέλφους δεν πλησιάζει σε κανένα από τα δύο άκρα.

Υπάρχουν σίγουρα φωτεινοί θύλακες: άνθρωποι, ομάδες και εργαστήρια που παράγουν υψηλής ποιότητας έρευνα, διδάσκοντες με πραγματικό ενδιαφέρον να μεταδώσουν τη γνώση και την εμπειρία τους στους φοιτητές, τμήματα που προσφέρουν ουσιαστικές σπουδές.

Όμως υπάρχουν και περιπτώσεις που το πανεπιστήμιο μοιάζει με μια μεγάλη «*παιδική χαρά*». Φοιτητές που δεν έχουν πατήσει ποτέ στα έδρανα, που κλείνουν τμήματα με τη βία, που προπηλακίζουν καθηγητές, που «*χτίζουν*» πόρτες γραφείων, που καθορίζουν τα αποτελέσματα προεδρικών και πρυτανικών εκλογών μετά από συναλλαγές με πολιτικά κόμματα και νεολαίες. Καθηγητές που διορίζονται και εξελίσσονται με ανύπαρκτο ερευνητικό έργο, γιατί είναι καλοί και υπάκουοι ψηφοφόροι στα συλλογικά όργανα και τους αγαπούν οι πρόεδροι, που ασκούν τα διδακτικά τους καθήκοντα πλημμελώς μέσα από παρωχημένα συγγράμματα και σημειώσεις γιατί ποτέ δεν μπήκε κανείς στον κόπο να τους ελέγξει, που οι επιστημονικές τους εργασίες είναι προϊόντα λογοκλοπής και δεν τιμωρήθηκαν ποτέ για αυτό.

Πρόεδροι και πρυτάνεις που δημιουργούν πανεπιστήμια, τμήματα και μεταπτυχιακά άνευ ουσιαστικού αντικειμένου για να βολέψουν τους γνωστούς τους και φυσικά με τις ευλογίες των φίλων πολιτευτών που ικανοποιούν με τον τρόπο αυτό τις τοπικές κοινωνίες. Διοικητικοί υπάλληλοι ευθυνόφοβοι, αγκυλωμένοι στο γράμμα του νόμου, που αναμένουν συνεχώς οδηγίες ανίκανοι να αναλάβουν πρωτοβουλία. Και τελικά είναι αυτά τα φαινόμενα που, αν και δεν είναι (ελπίζω) ο κανόνας, καταπιέζουν τους άξιους (διδάσκοντες ή διδασκόμενους) και τους αναγκάζουν να μεταναστεύουν στο εξωτερικό.

Το ερώτημα είναι απλό: θέλουμε να αφήσουμε την παραπάνω κατάσταση να διαιωνίζεται γιατί ίσως έτσι μας βολεύει, ή θέλουμε να την αλλάξουμε ώστε το πανεπιστήμιο να έχει μια ουσιαστικότερη συνεισφορά στην κοινωνία (από την οποία άλλωστε χρηματοδοτείται); Αν ειλικρινής στόχος μας είναι ο δεύτερος, τότε θα πρέπει να μελετήσουμε σε βάθος το τι μπορεί να έφταιξε και οδηγηθήκαμε σε αυτή την κατάσταση και να δούμε στη συνέχεια τι θα μπορούσαμε να κάνουμε.

Είναι η αυξημένη φοιτητική συμμετοχή και το άσυλο το πρόβλημα; Είναι μήπως η έλλειψη αξιολόγησης και λογοδοσίας; Η έλλειψη κεντρικού σχεδιασμού; Μήπως είναι το μοντέλο διοίκησης προβληματικό στο σύνολό του; Η υποχρηματοδότηση; Μπορεί να είναι όλα αυτά και πολλά παραπάνω. Το σίγουρο είναι ότι ο μεγαλύτερος εχθρός μας είναι ο κακός εαυτός μας. Δεν χρειάζεται να ψάξουμε πολύ για να τον βρούμε -

Φίλιππος Αζαριάδης (Επίκουρος Καθηγητής - Μέλος ΔΕΠ)

Υπάρχει μια κινέζικη παροιμία που λέει πως: «αν χάσεις τον προορισμό σου ψάξε να βρεις την πηγή σου».

Πριν μερικούς μήνες διάβασα σε ένα φαινομενικά «άσχετο» βιβλίο κοινωνιολογίας (Εισαγωγή στην Επιστήμη της Κοινωνιολογίας, Ν. Κουλουγλιώτης, Σύγχρονη Εκδοτική, 1995) το παρακάτω εξαιρετικό απόσπασμα που νομίζω πως εκτός από σύγχρονο δείχνει και το βαθμό του χιούμορ που μας επιφυλάσσει η ζωή.

Εισηγητική έκθεση για το νομοθετικό διάταγμα 4379/1964 (εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964). Κυβέρνηση Ένωσης Κέντρου, 1964, με πρωθυπουργό και υπουργό Παιδείας τον Γεώργιο Παπανδρέου.

«Η χώρα μας έχει ανάγκην επιστημόνων υψηλού επιπέδου εις μεγαλύτερον από τον υπάρχοντα σήμερον αριθμόν. Ούτε η πνευματική, ούτε η οικονομική μας πρόοδος θα πραγματοποιηθή με ταχύν ρυθμόν, εάν δεν αποκτήσωμεν περισσότερους και καλύτερους επιστήμονας. Δύο είναι αι αδύναμιαί, από τα οποίας πάσχει το σύστημα της Ανώτατης μας Εκπαιδεύσεως: Πρώτον τα ιδρύματά της ευρίσκονται συγκεντρωμένα εις τας δύο μεγάλας πόλεις της χώρας, τας Αθήνας και την Θεσσαλονίκην, ενώ η επαρχία στερείται εστίων πνευματικής ακτινοβολίας. Δεύτερον ο φοιτητικός πληθυσμός εις τοιούτον βαθμόν διογκώθη εις τα Πανεπιστήμιά μας, ώστε ούτε η διδακτική εργασία ούτε η διοικήσις των είναι πλέον δυνατή και σύμφωνος προς τους στοιχειώδεις κανόνες της καλής λειτουργίας».

Αποτέλεσμα της ανωτέρω εισήγησης και του σχετικού νομοθετικού διατάγματος ήταν η ίδρυση του Πανεπιστημίου Πατρών το 1964, του μεγαλύτερου περιφερειακού εκπαιδευτικού ιδρύματος στην Ελλάδα.

Σε αντιδιαστολή: Έτος 2011, το υπουργείο παιδείας της κυβέρνησης του Γεωργίου Παπανδρέου διενεργεί «δημοσκόπηση» από την οποία προκύπτει μεταξύ άλλων πως:

«Ένα 67% κρίνει ότι οι εισακτέοι στην ανώτατη εκπαίδευση της χώρας, είναι περισσότεροι από όσους "αντέχει" η χώρα.».

Νίκος Ζαχαρόπουλος (Λέκτορας υπό διορισμό)

Δια βίας μάθηση

Η ελεύθερη (κυρίως ανώτατη) εκπαίδευση στοχεύει στον ορθολογικό συνδυασμό άμεσα αξιοποιήσιμης γνώσης αλλά και ανάπτυξης κριτικής σκέψης και ευαισθησίας για την γενικότερη κατανόηση του κόσμου. Ειδικά στην εποχή μας απαιτείται η ανάπτυξη κριτηρίων που θα διευκολύνουν την γρήγορη και δημιουργική προσαρμογή στις γρήγορα μεταβαλλόμενες συνθήκες ⁽¹⁾.

Εδώ και χρόνια οι πολιτικές ηγεσίες προετοιμάζουν σταδιακά την παιδεία για ένα απροκάλυπτο ρόλο εγγυητή του κοινωνικού συστήματος μέσω, εν μέρει, της παραγωγής ειδικευμένης εργατικής δύναμης ⁽²⁾. Αυτή η λειτουργία καθιστά τους πτυχιούχους χειριστές συγκεκριμένων τεχνικών, ες αεί υπό εξαφάνιση: οι τεχνικές του σήμερα απαρχαιώνονται με τον ίδιο ρυθμό που ανανεώνονται οι εκδόσεις ενός επαγγελματικού λογισμικού. Έτσι, η εστίαση στην χρησιμοθηρική, άμεσα εξαργυρώσιμη γνώση ⁽³⁾ υποβάλλει τους απόφοιτους σε μια διαδικασία "δια βίου μάθησης", δηλ., σεμιναριακής εργαλειακής εκπαίδευσης και εργασιακής ανασφάλειας μέσω της ακύρωσης των "μίας χρήσης" δεξιοτήτων τους ⁽⁴⁾.

Το υπουργείο προωθεί ένα αποικιοκρατικό πρότυπο εκπαίδευσης που στερεί την ικανότητα της σκέψης έτσι ώστε διδάσκοντες και διδασκόμενοι να χάνουμε τον προσανατολισμό μας μέσα σε ένα λαβύρινθο διαδικασιών και τεχνικών. Περιθωριοποιείται η μάθηση που αναδεικνύει τις σχέσεις του εαυτού μας με τον φυσικό κόσμο και τον δημόσιο βίο. Οι μαθητές/ φοιτητές αντιμετωπίζονται ως άδεια δοχεία που πρέπει να γεμίσουν με προκαθορισμένη γνώση και ανταμείβονται στον βαθμό που πληρούν τα κριτήρια αναισθησίας - αφασίας: another brick in the wall ⁽¹⁾. Η ουσιαστική δια βίου μάθηση προκύπτει φυσιολογικά ως εσωτερική διεργασία στον άνθρωπο που έχει παιδευτεί μέσα σε ένα σύστημα που παρέχει ευρύτητα πεδίου, γνωστικές ικανότητες, καλλιέργεια της φαντασίας και ανάπτυξη αξιών. Η παιδεία είναι η διεργασία για να γίνουμε αυτό που είμαστε προορισμένοι να γίνουμε: να αποκτήσουμε μια νοοτροπία με χαρακτηριστικά την ελευθερία, την δικαιοσύνη, την ηρεμία, το μέτρο, την σοφία. Κυρίως την ελευθερία από την φυλακή της ημιμάθειας και στενομυαλιάς, την ελευθερία να αναζητούμε κριτικά την αλήθεια αλλά και την αρετή ώστε

να μην καταλήξουμε κύμβαλα αλαλάζοντα [2].

Βιβλιογραφία

1. [^](#) Pink Floyd, The wall (1979).
2. [^](#) Απόστολος Παύλος, Κορινθ. Α' 13.1 (55)

(1) [^](#) Αντίθετα με τις κοντόφθαλμες προσεγγίσεις που αντιμετωπίζουν την ανταγωνιστικότητα ως λογιστική πράξη μεταξύ του ύψους του μισθού και τις κοινωνικές δαπάνες, το πραγματικό πλεονέκτημα σε ένα παγκοσμιοποιημένο σύστημα προκύπτει από την ικανότητα αφομοίωσης των αλλαγών στις παραγωγικές δυνάμεις.

(2) [^](#) Η άλλη λειτουργία αφορά τον καταμερισμό της εργασίας και την αναπαραγωγή των κυριάρχων ομάδων. Αυτό φυσικά είναι κυριάρχο στοιχείο στο εκπαιδευτικό σύστημα των ώριμων καπιταλιστικών χωρών (βλ. ΗΠΑ).

(3) [^](#) Πολλοί φοιτητές ρωτάνε τι θα το κάνω αυτό το μάθημα (πως θα μου είναι χρήσιμο) και δεν ρωτάνε τι θα μου κάνει αυτό το μάθημα (πως θα με διαμορφώσει ως άνθρωπο).

(4) [^](#) Οι "μίας χρήσης" δεξιότητες είναι ήδη φανερές από το πρώτο έτος σπουδών όπου οι μεθοδολογίες που αναπτύσσονται στο σχολείο - προθάλαμο του παν/μίου αχρηστεύονται μπροστά στην πρόκληση ενός άγνωστου προβλήματος.

Πάνος Δραμυτινός (Διδάσκων 407/80)

Η Πριγκίπισσα Ράνια της Ιορδανίας, μέλος της Unesco για τα θέματα παιδείας, στα πλαίσια συνεδρίου της Unesco ανέφερε ότι «Ενώ το θέμα της παιδείας αναγνωρίζεται από όλες τις κυβερνήσεις του κόσμου ως σημαντικό, δεν αναγνωρίζεται ποτέ ως επείγον και αυτό διότι οποιαδήποτε πολιτική προς όφελος της παιδείας αποδίδει πάντοτε μετά το πέρας της εκάστοτε κυβερνητικής θητείας. Έτσι, δεν είναι δυνατή η εξαργύρωσή της με στόχο την επανεκλογή της ίδιας κυβέρνησης».

Την ίδια στιγμή που μειώνονται οι δαπάνες για την παιδεία, αγοράζονται καινούργιες Φρεγάτες και πολεμικά αεροσκάφη από τους δανειστές μας. Αυτό σημαίνει πως οι επαγγελματίες πολιτικοί που με κυβέρνησαν όλη μου τη ζωή, δίνουν την ίδια σημασία στην Παιδεία και την Άμυνα. Ωστόσο ιστορικά, κάθε περίοδος παρακμής αντισταθμίστηκε με την ακμή πρώτα της τέχνης και ύστερα της επιστήμης. Αυτές ήταν πάντα που τροφοδοτούσαν την πολιτική με ένα νέο ήθος, και το όραμα που απαιτείται για να κινητοποιούνται οι λαοί και να γίνονται παραγωγικές επενδύσεις για το μέλλον.

Οικονομική και συναισθηματική επένδυση στην παιδεία, σημαίνει επένδυση στους ανθρώπους/πολίτες της χώρας, στη δόμηση των θεμελίων που χρειάζεται μια χώρα για να ευημερεί. Η αποκλειστική εστίαση στην ανώτατη εκπαίδευση όμως είναι όσο αναποτελεσματική είναι και η αποκλειστική εστίαση σε οποιονδήποτε άλλη δραστηριότητα της κοινωνίας (αφού όλες οι δραστηριότητες της κοινωνίας αλληλεπιδρούν) και κατά τη γνώμη μου βασίζεται στο φόβο που έχουμε όλοι, από τον πρώτο πολίτη της χώρας μέχρι τον τελευταίο να θυσιάσουμε τις σημερινές μας ανακουφιστικές αυταπάτες εις βάρος του χρέους που έχουμε στις μελλοντικές γενιές, να παραδώσουμε μια χώρα και ένα πλανήτη καλύτερο από αυτόν που δανειστήκαμε.

Έτσι προδίδουμε καθημερινά και σε βάθος χρόνου τους εαυτούς μας με τον ίδιο τρόπο που μας προδίδουν οι κυβερνήτες μας.

(από το λεξικό Τριανταφυλλίδη):

προδίδω [προδίδω] **-ομαι & προδίνω** [προδίνω] **-ομαι** *P* *αόρ.* πρόδωσα, *απαρέμφ.* προδώσει, *παθ.* *αόρ.* προδόθηκα, *απαρέμφ.* προδοθεί, *μππ.* προδομένος : **1α.** παραβαίνω, *αθετώ* μια (ηθική) υποχρέωση, *δέσμευση, αρχή κτλ.*· *δεν ανταποκρίνομαι σε ελπίδες, σε προσδοκίες κτλ., διαψεύδω, εξαπατώ:* Πρόδωσε τον όρκο / τη φιλία / τον έρωτα / τις αρχές του. Πρόδωσαν την εμπιστοσύνη του λαού. *Αισθάνθησαν προδομένοι. Το εγχείρι διο είναι γραμμένο απλά χωρίς όμως να προδίδει το επιστημονικό πνεύμα.* **β.** (ειδικότ.) **β1.** *κάνω ενέργειες, πράξεις (αποκαλύπτω μυστικά, δίνω πληροφορίες κτλ.), που βλάπτουν την πατρίδα μου προς όφελος εχθρών ή αντιπάλων:* Καταδικάστηκε σε θάνατο, γιατί πρόδωσε την πατρίδα του. **β2.** *καταδίδω, παραδίδω κπ. σε εχθρό, σε αντίπαλο:* Η αντιστασιακή οργάνωση προδόθηκε στους Γερμανούς. **2α.** *αποκαλύπτω, κοινολογώ κτ. (που όφειλε να παραμείνει μυστικό):* ~ τα μυστικά / τα σχέδια / τις κινήσεις κάποιου. **β.** *υποδηλώνω, αποκαλύπτω, φανερώνω κπ. ή κτ. (που δεν ομολογείται, που αποκρύπτεται):* Τον πρόδωσε η νευρικότητά του / ένα κοκκίνισμα στο πρόσωπο. *Οι τρόποι του προδίδουν έλλειψη καλής ανατροφής. Οι κινήσεις του πρόδιδαν αμηχανία.* **3.** *αδυνατώ, δεν επαρκώ να εξυπηρετήσω, να βοηθήσω κπ. σε κτ. ή να ανταποκριθώ σε κάποια ανάγκη:* Η μνήμη του τον προδίδει συχνά, δεν μπορεί να θυμηθεί κτ. *Με πρόδωσαν τα πόδια μου στην ανηφόρα.* [λόγ.: 1, 3: μσν. προδίδω < αρχ. προδίδωμι μεταπλ. κατά το δίδωμι > δίδω· 2: & σημδ. γαλλ. trahir· αρχ. προδίδωμι μεταπλ. κατά το δίδωμι > δίνω]

Η πολιτική της παρούσας κυβέρνησης για την Παιδεία θα πρέπει να διακοπεί, θα πρέπει να εξασφαλιστεί η απόλυτα βιώσιμη λειτουργία των Σχολείων και Πανεπιστημίων όλης της Χώρας έτσι ώστε αυτά να αφιερωθούν στην ριζική αναδόμηση όλης της Χώρας. Δεν χρειάζεται να φτάσουμε στον πάτο για να

πράξουμε το αναπόφευκτο καθήκον μας. Εάν διακοπεί η πνευματική μας συνεισφορά σε αυτό το σκοπό η προδοσία θα μας στοιχειώνει καθημερινά.

**Το κείμενο μπορείτε να το ανακτήσετε και
σε αρχείο PDF: [[εκδοχή-1](#) | [εκδοχή-2](#)]**

*Αποστολή άρθρου από μέλος **newsmaniac**.*

Το άρθρο αυτό προέρχεται από: MY.aegean.gr Community <http://my.aegean.gr/web/>

Σύνδεσμος (URL) άρθρου:
<http://my.aegean.gr/web/article3047.html>